

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Samhällskunskap

”Det beror på”

En studie om normbrytande genusbeteende bland
gymnasieungdomar

Examensarbete i Samhällskunskap

VT 10

Paula Arvidsson

Handledare: Maria Clara Medina

Antal ord: 9999

Titel: "Det beror på" - En studie om normbrytande genusbeteende bland gymnasieungdomar

Författare: Paula Arvidsson

Kurs: Examensarbete i samhällskunskap

Omfattning: 15 högskolepoäng

Termin: VT 2010

Handledare: Maria Clara Medina

ABSTRACT

Bakgrund: Undersökningar visar att de finns tydligt skiljda normer för hur killar och tjejer bör bete sig. Den hittills genomförda forskningen handlar mest om genusnormer i sig och visar att killar enligt normerna inte bör förknippas med manlig homosexualitet, medan förväntningar på tjejer är mer differentierade, dock bör de t ex inte "ligga runt"

Syfte: Syftet med uppsatsen är att undersöka hur normer om genus och sexualitet fungerar och samverkar för att konstruera vad som ses som normbrytande beteende bland ungdomar i skolan. Uppsatsen ämnar undersöka vad som identifieras som beteende som bryter mot heteronormativa genusnormer för tjejer och killar, hur dessa beteenden värderas enligt de heteronormativa genusnormerna, men också hur ungdomar förhåller sig till dessa normer som konstruerar vad som ses som normbrytande beteendet.

Metod: För att undersöka uppsatsens syfte har kvalitativa fokusgruppsintervjuer genomförts med sammanlagt 11 ungdomar (6 killar och 5 tjejer) från en gymnasieklass på ett studieförberedande program i en västsvensk skola.

Resultat: Undersökningens resultat visar att vad som ses som normbrytande beteende och hur detta värderas beror på vilken kontext det utförs i. Dock är det normbrytande och värderas som allvarligt för killar att förknippas med homosexualitet och femininitet, medan gapighet och "slampighet" ses som allvarligt normbrytande för tjejer. Ungdomarna kan anpassa sig, acceptera normerna fast de inte vill eller motsätta sig dem.

Sökord: Normer, genus, sexualitet, heteronormativitet, ungdomar

Innehållsförteckning

---

1. Inledning	4
2. Teoretiska utgångspunkter.....	5
2.1 Samspel mellan normer kring genus och sexualitet	5
2.1.1 Genus och sexualitet	5
2.1.2 Samspelet	7
2.2 Maskuliniteter och femininiteter	8
3. Tidigare forskning	9
3.1 Genusnormer – svensk kontext	9
3.2 Beteende som bryter mot genusnormer – ickesvensk kontext	11
4. Problemformulering	12
4.1 Problemformulering	12
4.2 Syfte.....	13
4.3 Frågeställningar	13
5. Metod och material.....	14
5.1 Material	14
5.2 Datainsamlingsmetod	15
5.3 Analysmetod	16
5.4 Etik.....	17
6. Resultat och analys.....	17
6.1 Normbrytande beteende	17
6.2 Värderingar av normbrytande beteenden	21
6.3 Analys frågeställning 1 och 2.....	24
6.4 Förhållningssätt till normerna	27
6.5 Analys frågeställning 3	30
7. Diskussion.....	31
8. Referenser	34
Bilagor.....	36

1. Inledning

Intresseområdet för denna uppsats är vissa av de normer som reglerar det sociala samspelet och beteendet mellan människor i vardagen. Uppsatsen ämnar undersöka och medvetandegöra normer kring genus och sexualitet samt hur dessa samspelar och påverkar vad som i en viss kontext ses som normalt/onormalt beteende för män och kvinnor, killar och tjejer.

Normer kan definieras som "regler för beteendet som specificerar passande uppförande i olika situationer och som antingen föreskriver eller förbjuder ett visst beteende". (Giddens 2003, s 562.) Normer upprätthålls genom olika slags sanktioner, t ex socialt ogillande, avståndstagande. Alltså är normer socialt och kulturellt skapade och reproducerade, vilket också betyder att de är föränderliga och varierar med tid, plats, kultur och kontext. (Giddens 2003, s 37-39.) Normer är ett slags outtalad vardaglig kunskap och förgivettaganden och därför ofta osynliga för dem de berör, varför det kan vara svårt att förändra dem. (Martinson & Reimers 2008, s 8) Olika sorters normer kan underlätta mänskligt samspel, men är också ofta tvingande eftersom de antas representera det som ett kollektiv anser vara "normalt". De har makt på grund av de sanktioner som drabbar individer som bryter mot dem. Normer både verkar och (re)produceras i vardagligt samspel och har stor betydelse för människors beteende och identitetsskapande, varför det är viktigt att få kunskap om hur de fungerar. Under ungdomsåren sker mycket identitetsskapande, varför normer då spelar en särskild stor. Den största arenan för vardagligt socialt samspel för ungdomar är skolan, vilken på många sätt är en stor del i deras identitetsskapande. Normer definieras i relation till det som inte ingår i normen, genom att något definieras som onormalt, avvikande och normbrytande. (Ambjörnsson 2008, s 20-24, Butler 2006, s 58-59.) Därför kommer denna uppsats handla om beteende som bryter mot normer (kring genus och sexualitet) om tjejers och killars beteende, i vardagligt socialt samspel bland ungdomar i skolan. Uppsatsen är interdisciplinär och relevant inom både samhällskunskap och pedagogik.

2. Teoretiska utgångspunkter

De teoretiska utgångspunkter som används för att analysera resultaten av denna uppsats är hämtade från genusteori och queerteori. Genusteori handlar hur genus konstrueras socialt. (Giddens 2003, s 112-125.) Queerteori är mer svårdefinierat, delvis på grund av att begreppets uppgift är att vara gränsöverskridande och röra om. (Ambjörnsson 2006, s 9; Roosenberg 2002, s 11.) Queerteori är ett paraplybegrepp för olika perspektiv som kritiskt granskar normer om sexualitet, ser sexualitet som socialt konstruerat och ifrågasätter det som ses som naturligt och självklart. Queerteori vilar på post-strukturalistisk grund och är emot synen på en inneboende essens i saker och begrepp, mening skapas i stället i relation till något annat. Till exempel normalt – onormalt, femininitet – maskulinitet, heterosexualitet – icke-heterosexualitet. På detta sätt har språket en viktig roll i att organisera och ge diagnoser. (Ambjörnsson 2006, s 7-9, 23-27, 42-47.) Denna uppsats är en teorikonsumerande studie och jag använder mig framför allt av Judith Butlers (amerikansk författare inom feministisk- och queer-teori) och R. W Connells (australiensisk teoretiker inom bl. a genus) teorier för att analysera studiens resultat.

2.1 Samspel mellan normer kring genus och sexualitet

Många forskare är överens om att sexualitet är relevant för hur genus fungerar. (Ambjörnsson 2006, s 40; Giddens 2003, s 111-112.) Jag är intresserad av hur normer kring dessa två sociala konstruktioner, genus och sexualitet, samspelar för att skapa normalt – onormalt (avvikande, normbrytande).

2.1.1 Genus och sexualitet

Genus är ett problematiskt begrepp eftersom många olika teoretiker har använt sig av begreppet på olika sätt. Men i sin enklaste form betyder genus *socialt kön*, alltså socialt och kulturellt inlärda egenskaper hos människor som kopplas till kategorierna kvinna och man. Det råder delade meningar om det egentligen går att skilja på *kön*, biologiska och anatomiska skillnader mellan män och kvinnor, och det socialt och kulturellt skapade *genus*. Vissa menar att både kön och genus är socialt konstruerade. (Giddens 2003, s 111-112, 116.)

Både sexualitet och heterosexualitet som norm ses också av många som socialt konstruerat, t ex enligt Butler. (Butler 2007, s 85, 229-231.)

Både Butler och Connell utgår från att genus och sexualitet är socialt konstruerat, men använder sig delvis av olika begrepp. Butler menar att kön är socialt konstruerat av språket, vi döper och kategoriserar människor i kvinna – man. Hon menar att det fysiska tas som ursäkt för de socialt konstruerade normerna, vilka är nästan omöjliga att leva upp till. (Butler 2007, s 21-22, 228-231.) *Genusnormer* reglerar individens beteende genom att de som avviker från förväntat beteende som kvinna eller man, och inte iscensätter genus på rätt sätt, straffas socialt. Uteslutning och hierarki är exempel på strategier som skapar genus. (Butler, 2006 s 60-61, 69-71; Butler 2007, s 229-231.) Detta betyder att individer gör genus *performativt*, genom sina handlingar. Människor förväntar sig att genus har en *essens*, men egentligen *görs* genus genom upprepade handlingar och beteende, vilket skapar essensen (som en självuppfyllande profetia). Detta görs aktivt, varför det finns möjlighet till förändring även om performativiteten regleras av normer och därför inte sker helt medvetet och frivilligt. En individs sexualitet och genus är ett resultat av dessa upprepade handlingar, alltså performativ. Konstruktionen av kön, genus och sexualitet hänger enligt Butler samman eftersom en individ för att åstadkomma ett kön och genus också måste visa "rätt" sorts sexuella begär (heterosexuellt, till det motsatta könet). (Butler 2007, s 28-30, 205-221, 226-227.)

Enligt R. W Connell produceras genus genom att människor konstruerar sig som maskulina eller feminina (eller både och) genom uppträdande i vardagslivet och är ett uttryck för önskan att kategorisera (i olika genus och sexualiteter). (Connell 2003, s 15-22, 43-45, 67-74.) Enligt Connell handlar genus om relationer, vilka utgör en genusordning eller genusmönster. Dessa reproduceras socialt och är i ständig förändring, samt kan skilja sig mellan platser, tider och kulturer. (Connell 2003, s 19-22.) Connell använder begreppet *genusregim* för att benämna dessa mönster i genusarrangemangen inom en **viss** institution, vilken ingår i ett större mönster, ett samhälles *genusordning*. Till exempel kan en skola, eller del av en skola, ha en genusregim. (Connell 2003, s 75-77; Connell 1987, s 120.) Denna undersökning kan sägas undersöka hur en genusregim kan se ut i just den skola och gymnasieklass jag studerat.

2.1.2 Samspelet

Både Butler och Connell ifrågasätter genus binära konstruktion, uppfattningen att det måste finnas två tydligt åtskiljda genus (som en dualitet eller dikotomi). Connell menar att människor i vardagslivet tar genus för givet, vi kategoriserar alltid människor i man eller kvinna. (Butler 2007, s 21-22, 321; Connell 2003, s 13-14.) Det är i denna socialt skapade dualitet (inom en heterosexuell förståelseram, kallad *den heterosexuella matrisen*) som kvinnligt och manligt blir synligt, som motsatser, som dessutom antas *begära* varandra. (Ambjörnsson 2006, s 112-113; Butler 2007, s 53-63, 235-236.) Genus-dualiteten förutsätter alltså en icke-ifrågasatt heterosexualitet, där motsatserna begär varandra och tydliga gränser mellan män och kvinnor upprätthålls genom att avvikelser straffas. (Butler 2006, s 12, 200-201, Connell 2003, s 75-78, 104-106, 121-127.) Här blir det queerteoretiska begreppet *heteronormativitet* relevant. Heteronormativitet innebär att heterosexualitet och det heterosexuella begäret tas för givet och inte ifrågasätts. Icke-heterosexualitet ses som undantag och står utanför normen. Dock är det viktigt att påpeka att inte all heterosexualitet utgör det normerande, bara en viss sorts heterosexualitet. (Ambjörnsson 2006, s 51-53, 87; Butler 2006, s 12.) Heteronormativitet kan definieras som:

”...de institutioner, lagar, strukturer, relationer och handlingar som upprätthåller heterosexualiteten som något enhetligt, naturligt och allomfattande – alltså det som bidrar till att *en viss sorts heterosexuellt liv* framstår som det mest åtråvärda och naturliga sättet att leva.” (Ambjörnsson 2006, s 52. Se också Roosenberg 2002, s 13.)

Connell menar att heteronormativitet samverkar med genus genom att upprätthålla skillnaden och motsatsen mellan kvinnor och män. Homosexualitet eller icke-heteronormativt beteende hotar att blanda samman maskulinitet och femininitet, alltså genuskotomin. (Connell 2003, s 127.) När en kvinna begär en kvinna ses hon som mindre feminin och om en man begär en man ses han som mindre maskulin. (Butler 2007, s 25-28.) Att heteronormativitet inte enbart handlar om sexuella handlingar, utan också om socialt beteende i vardagen, och är kopplat till genus, är viktiga utgångspunkter för denna uppsats. För att lyfta fram samspelet mellan heteronormativitet (sexualitet) och genus använder jag mig av begreppet *heteronormativa genusnormer* för att benämna normer om hur tjejer och killar bör bete sig.

2.2 Maskuliniteter och femininiteter

Ett av Connells stora bidrag till genusteori är hans diskussion om maskulinitet och femininitet. Enligt Connell finns det inte **en** maskulinitet att undersöka, utan flera *maskuliniteter* som kan se olika ut. Det samma gäller *femininiteter*. (Connell 1996, s 48-50, 66; Connell 1987, s 183-188.) Connell utarbetade först en idealtypsmodell med fyra olika maskuliniteter, vilken hon senare kompletterade med femininiteter. Modellen utgör också en hierarki, olika typer av maskulinitet och femininitet värderas olika högt. Connell menar att de olika maskuliniteterna och femininiteterna inte är karaktärstyper, utan fokuserar på relationerna mellan dem, de har en viss position i en genusordning. (Connell 1996, s 95-105; Connell 1987, s 183-188.) I stora drag bygger Connells idealtypsmodell på heterosexuella mäns överordning och kvinnors och homosexuella mäns underordning. Den patriarkaliska strukturen har en förenklad syn på homosexualitet som avsaknad av maskulinitet, om man dras till det maskulina är man feminin. Detta måste definieras som avvikande och tas avstånd ifrån för att bibehålla gränserna mellan maskulint – feminint. (Connell 1996, s 62, 102, 163.)

Den maskulinitet som står högst i Connells hierarki är *hegemonisk* maskulinitet. Denna maskulinitetstyp står över både femininitet och andra typer av maskulinitet. Vad som ses som hegemonisk maskulinitet skiftar dock med tid, plats, kultur, mm. (Connell 1996, s 101.) Homosexuella män hamnar, tillsammans med vissa heterosexuella män, i botten av maskulinitetshierarkin som den *underordnade* maskuliniteten. Dessa anses ha feminina egenskaper, eller inte tillräckligt maskulina, och nedvärderas och stämplas som avvikande. Det finns dock många män som inte är underordnade och inte ingår i den hegemoniska maskuliniteten, utan är *förhandlande*. (Ibid. s 102-104.) Eftersom maskulinitet står över alla former av femininitet finns det ingen hegemonisk femininitet enligt Connell. I stället finns en *betonad femininitet* som rättar sig efter femininitetens underordning och tillmötesgår mäns intressen. Den understödjer och kompletterar den hegemoniska maskuliniteten. En annan form av femininitet är den som i stället motsätter sig underordnandet och inte rättar sig efter mäns dominans. En tredje form är mer komplexa och innebär både motstånd och samarbete. Den betonade femininiteten är normen. (Connell 1987, s 183-188.) Dock är

Connells modell föränderlig och innehållet i dessa maskuliniteter och femininiteter kan se olika ut i olika kontexter, ett exempel kan vara bland ungdomar i dagens Sverige.

3. Tidigare forskning

Skolungdomar och beteende som bryter mot genusnormer är ett relativt outforskat område, i alla fall i Sverige. Däremot finns det en del forskning som rör ungdomar, genusnormer och sexualitet i större mening. Det jag vill tillföra denna forskning är bl. a att föra ihop genusnormer och normer om sexualitet, eftersom det är min utgångspunkt att dessa samverkar starkt. Det som kanske skiljer sig mest mellan min uppsats och den tidigare forskningen är dock mitt fokus på *normbrytande* beteende. Den forskning som finns om normbrytande beteende är framför allt gjord i USA och har andra aspekter i centrum än denna uppsats.

3.1 Genusnormer – svensk kontext

Även om den svenska forskningen handlar om genusnormer i stort och inte enbart om normbrytande beteende finns en del studier som är relevanta för min undersökning.

Fanny Ambjörnsson har skrivit en avhandling i socialantropologi vid Stockholms universitet, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (2008). Hennes studie handlar om hur tjejer (16-18 år) konstruerar identitet och genus samtidigt som hon relaterar detta till klass, sexualitet och etnicitet. De teoretiska begrepp Ambjörnsson använder sig av ligger nära de som är relevanta för min uppsats, t ex normer, genus, heteronormativitet och den heterosexuella matrisen. (Ambjörnsson 2008, s 11-16, 20-24.) Det är relationer tjejer emellan Ambjörnsson är intresserad av. (Ibid. 26-34.) Detta skiljer sig från min uppsats, där jag har med både killar och tjejer men bortser från kategorier som socioekonomisk status, etnicitet, mm. Enligt Ambjörnsson är tjejerna med och upprätthåller genusnormer, bl. a genom utpekande av avvikelser, trots att de uttrycker irritation över normerna. (Ibid. s 57-65, 266-272.) En av de slutsatser Ambjörnsson drar efter sin undersökning är att samtidigt som normaliteten är mycket åtråvärd är den också omöjlig att uppnå. Normaliteten blir i

stället ett redskap, eller mått som hierarkier och maktrelationer skapas och upprätthålls efter. (Ibid. 300.) Exempel på egenskaper som enligt Ambjörnssons forskning sågs som "normala" eller positiva hos tjejer är mjukhet, inlevelseförmåga, empati och att "släppa loss lagom". Det var inte positivt att vara för kaxig, prata för mycket, sminka sig för hårt eller "knulla runt". (Ibid. s 57-65.) Ambjörnsson ser också att heterosexualitet är en viktig komponent i det sociala samspelet och innefattar allt ifrån relationer till utseende. (Ibid. s 103-114.)

Carita Bengs avhandling vid den sociologiska institutionen på Umeås universitet, *Looking Good. A study of gendered body ideals among young people* (2000), är en studie om hur normer om kroppen uppfattas av ungdomar. I enkätundersökningen ingår både killar och tjejer 13, 15 och 17 år. (Bengs 2000, s 1-8.) Bengs utgår från att kroppen är socialt konstruerad och ser kroppen som mycket viktig för individens identitet. (Ibid. s 31-43, 181) Vissa av Bengs teoretiska utgångspunkter ligger nära de jag använder i min uppsats, t ex hennes diskussion om maskulinitet och femininitet som kopplas till Connell. (Ibid. s 36-40, 179.) Bengs menar också att det inte finns några oföränderliga, givna ideal och normer, utan att dessa varierar beroende på tid, plats, kultur. (Ibid. s 178-179.) Synen på femininitet(er) och maskulinitet(er) som föränderliga och varierande är grundläggande för min uppsats där jag vill undersöka ett exempel på hur genusnormer kan se ut i en viss kontext. Enligt Bengs är sport och styrka, tillsammans med dominans över kvinnor och andra män viktigt för vad Connell kallar hegemonisk maskulinitet. Vad gäller femininitet, som Bengs ser som mer problematisk, är skönhet, och att bry sig om sitt utseende viktiga aspekter. Bengs kopplar denna bild till (vad jag vill kalla) heteronormativitet. (Ibid. s 179-188.)

Studien *Ungdomar och genusnormer på skolans arena* (2004) har varit relevant som utgångspunkt för den här uppsatsen. Författarna, Eva Lundgren och Renita Sörensdotter, är båda forskare vid Dalarnas forskningsråd samt doktorander i socialantropologi vid Stockholms Universitet. Syftet med deras studie är att lyfta fram ungdomars förhållningssätt till konstruktionerna *kropp, kön/genus* och *sexualitet* och se hur dessa hänger samman. Studien fokuserar på niondeklassares normativa idéer om hur killar och tjejer bör vara. (Lundgren & Sörensdotter 2004, s 5, 11-21.) Även i min uppsats ser jag både genus och sexualitet som socialt konstruerade, men till skillnad från Lundgren och Sörensdotter ser jag

sexualitet och heteronormativitet som en del i det sociala samspelet och beteendet, inte bara som sexuella handlingar. Min undersökning på gymnasieungdomar bygger vidare på Lundgren och Sörensdotters om högstadieungdomar. Ungdomstiden en ålder där mycket händer och individer utvecklas fort, vilket dessutom kan förstärkas av brottet mellan två skolformer, "högstadiet" och gymnasiet. Lundgren och Sörensdotters resultat visar att tjejer och killar omfattas av olika normer. Enligt författarna gäller det att som kille bete sig lagom "maskulint" och som tjej lagom "feminint". Ju mindre "maskulint" en kille uppfattas bete sig, desto längre ned i hierarkin hamnar han. Det som ses som mest tabu för killar är homosexualitet och för tjejer att vara för aktiv sexuellt. (Ibid. s 200-204.)

Gemensamt för de undersökningar jag tagit upp här är att kropp och utseende är i fokus, medan min undersöknings fokus är mer öppet. De tidigare studierna lyfter fram hur normer kan se ut för killar och tjejer, vilket är intressant att jämföra med min undersöknings resultat om vad som är normbrytande.

3.2 Beteende som bryter mot genusnormer – ickesvensk kontext

Den forskning jag har hittat som fokuserar på beteende som bryter mot genusnormer är gjord av forskare i USA, varför den inte är helt överförbar till en svensk kontext. Ett exempel är artikeln *Gendered heteronormativity: Empirical Illustrations in Everyday Life* från 2000 av Joyce McCarl Nielsen, Glenda Walden och Charlotte A. Kunkel. Trots en något bristfällig metod och material (berättande skrifter insamlat sporadiskt över 15 år) visar de på intressanta resultat angående reaktioner på normbrytande "genusbeteende" hos amerikanska universitetsstudenter. Killar som överskred det förväntade könsbeteendet fick ofta kommentarer rörande homosexualitet. Tjejer som överskred det förväntade "feminina" beteendet utsattes också för kommentarer om homosexualitet och maskulinitet, men i mindre utsträckning. I stället kunde de bli "heterosexualiserade" av sin omgivning och ibland fånga mäns intresse. (Nielsen, Walden, Kunkel 2000.)

Den amerikanska forskaren Stacey S. Horns studie "Adolescents' Acceptance of Same-Sex Peers Based on Sexual Orientation and Gender Expression" handlar om ungdomars attityder till homosexuella samt beteende som bryter mot genusnormer. Horns undersökning visar att de tonåringar hon studerade fäste lika stor eller större vikt vid genusnormer än sexualitet. T

ex hade killarna större acceptans för ungdomar som var homosexuella, men följde genusnormer vad gällde t ex utseende, kläder, osv., än ungdomar som var heterosexuella men inte följde rådande genusnormer. (Horn 2007.) Eftersom jag är intresserad av just samspelet mellan genus och sexualitet är detta resultat relevant att jämföra med.

Gemensamt för både den svenska och den amerikanska forskningen är att det är mycket negativt för killar att förknippas med homosexualitet och femininitet, medan bilden vad gäller tjejer är mer differentierad, vilket kan bli en intressant jämförelsepunkt. Genom att använda mig av en mer systematisk metod, samt se till samspelet mellan genus och sexualitet, vill jag bygga vidare på denna forskning med vilka genusnormer svenska gymnasieungdomar har att förhålla sig till, samt hur de förhåller sig till dessa.

4. Problemformulering

I detta avsnitt preciseras forskningsproblemet samt uppsatsens syfte och frågeställningar.

4.1 Problemformulering

En viktig utgångspunkt för den här uppsatsen är att normer om genus och sexualitet samverkar för att konstruera vad som ses som normalt/onormalt beteende för tjejer och killar. Det är denna samverkan jag vill undersöka genom att koppla ihop genus och sexualitet både teoretiskt och i min empiriska studie. Under ungdomsåren sker mycket identitetsskapande och normer spelar en särskilt stor roll, varför det är intressant att undersöka hur ungdomar förhåller sig till normer om genus och sexualitet. Dessa normer kommer jag kalla *heteronormativa genusnormer*.¹ Det är i vardagen som uppfattningar om vad som är normalt/onormalt formas. (Giddens, s 87-88, 116.) En stor del av ungdomars vardagliga sociala samspel utspelas i skolan, varför det också är i skolan mycket av ungdomars utveckling och möten med normer sker, däribland heteronormativa genusnormer. Enligt den nuvarande läroplanen ska svensk gymnasieskola aktivt uppmuntra

---

¹ Se kapitel 2 för diskussion om detta begrepp.

elever att utveckla en egen identitet utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt. (Skolverket, Lpf 94 § 1.1) Men för att kunna göra det behövs kunskap om hur normer kring genus och sexualitet ser ut och fungerar. Genom att ge en röst till de ungdomar som berörs vill denna uppsats medvetandegöra hur normer kring genus och sexualitet kan fungera.

Normer kan se olika ut i olika kontexter och uppsatsen ämnar undersöka ett exempel på hur heteronormativa genusnormer **kan** fungera i en viss kontext, bland ungdomar i en skola (ett exempel på en *genusregim* med R. W Connells ord). Det finns flera dimensioner av detta, dels hur ungdomar uppfattar att de normer de har omkring sig ser ut, och dels hur de förhåller sig till dessa. Som jag påpekade i inledningen är normer ofta osynliga, men träder fram i relation till det som ses som avvikande, onormalt eller normbrytande, varför fokus för den här uppsatsen ligger på *normbrytande beteende* i gymnasieungdomars vardagliga samspel i skolan.

4.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka och analysera hur normer om genus och sexualitet fungerar och samverkar för att konstruera vad som ses som normbrytande beteende bland ungdomar i skolan. Uppsatsen ämnar studera vad som identifieras som beteende som bryter mot heteronormativa genusnormer för tjejer och killar, hur dessa beteenden värderas enligt de heteronormativa genusnormerna, men också hur ungdomar förhåller sig till dessa normer som konstruerar vad som ses som normbrytande beteendet.

4.3 Frågeställningar

- Vilka beteenden identifieras som normbrytande för tjejer och killar, enligt de heteronormativa genusnormer ungdomar har att förhålla sig till i skolan?
- Vilka värden läggs i tjejers och killars normbrytande beteenden enligt de heteronormativa genusnormer ungdomar har att förhålla sig till i skolan?
- Hur förhåller sig ungdomar till de heteronormativa genusnormer som stämplar dessa beteenden som normbrytande?

5. Metod och material

I detta kapitel diskuteras de metod- och materialval som ligger till grund för uppsatsen.

Designen på studien är kvalitativ, jag har genomfört kvalitativa fokusgruppsintervjuer med gymnasieungdomar angående beteende som bryter mot normer kring tjejeers och killars beteende (heteronormativa genusnormer). En kvalitativ metod ger mig ett begränsat urval och begränsade möjligheter att generalisera mitt resultat, varför jag **inte** har en mätande eller jämförande metod. Min ambition är stället att zooma in på djupet och medvetandegöra hur dessa normer **kan** fungera samt vilka förhållningssätt till dessa normer som **kan** finnas bland ungdomar. (Esaïasson 2007, m fl. s 283-284, Ryen 2004, s 14-17, 77.) På grund av ämnets lite känsliga och krångliga karaktär kan frågor till ungdomarna behöva förklaras närmare, vilket gör det fördelaktigt med en kvalitativ intervjumetod som tillåter interaktion. (Ryen 2004, s 15-17.) Det jag vill komma åt är ungdomarnas vardagserfarenheter, hur de uppfattar och tolkar sin sociala omvärld vad gäller normer och normbrytande beteende. Ungdomar jag intervjuat kan därför ses som respondenter. (Esaïasson m fl. 2007, s 258-259.) Detta innebär också att jag har en (delvis) naturalistisk ansats – jag är intresserad av vad intervjupersonernas perspektiv. (Ryen 2004, s 32.) På detta sätt ges ungdomarna själva en röst och delar av deras vardag kan medvetandegöras.

5.1 Material

Eftersom gymnasieungdomar och skolan som arena för deras möte med normer och normbrytande beteende står i centrum i denna uppsats har intervjuerna ägt rum i ungdomarnas skola, vilket också är en välkänd och trygg lokal för dem. Den undersökta gymnasieskolan ligger i en västsvensk ort med ca 40 000 invånare, skolan har ca 2000 elever och en varierad elevsammansättning vad gäller t ex social bakgrund och etnicitet. (Nationalencyklopedin, kommunstatistik.) Den klass jag har gjort undersökningen i läser ett studieförberedande program, årskurs 2. Att bara en klass ingår i undersökningen ger ett snävare resultat, men också möjlighet att gå in på djupet, eftersom olika klasser, gymnasieprogram och skolor kan ha olika "normklimat". Jag vill lyfta fram ett exempel på ett sådant klimat och ämnar inte generalisera mina resultat. Dock vill jag genom beskrivning av

förutsättningarna öka studiens *överförbarhet*, läsaren kan själv avgöra om resultaten går att överföra till andra kontexter. (Se Ryen 2004, s 138-149 om överförbarhet/validitet.)

Sammanlagt elva ungdomar deltar i undersökningen, fem tjejer och sex killar. Alla närvarande elever i klassen ville ställa upp på undersökningen, totalt 22 st., varför jag lät slumpen avgöra vilka 6 killar och 6 (5) tjejer jag skulle intervjua. Tyvärr hoppade en tjej av i sista stund och det fanns ingen möjlighet att ersätta henne (konsekvenser av detta diskuteras längre ned).

5.2 Datainsamlingsmetod

Normer handlar mycket om vad man som individ tror att andra förväntar sig, det är i samspel med andra som normer hanteras och (re)produceras. Detta är den största anledningen till att jag valde att göra fokusgruppsintervjuer. Jag ville se hur ungdomarna tillsammans diskuterade ämnet och samspelade med varandra, samtidigt som en flerpartsdiskussion kan göra att fler aspekter och synsätt kommer fram. (Wibeck 2000, s 21-26, 37-42.) De intervjuade ungdomarna känner varandra, vilket kan vara en trygghet, men i vissa fall också en nackdel eftersom det kan göra att de inte säger vad de känner av rädsla för att stöta sig med varandra. I detta fall är det dock just detta klimat, vad som är ok att säga och inte, som jag är intresserad av. (Wibeck 2000, s 25, 29, 37-42.)

Jag har valt att använda mig av semistrukturerade gruppintervjuer, vilket innebär att jag har använt mig av en intervjuguide² med övergripande teman jag ville ha svar på men att jag lämnat en hel del öppet för intervjupersonerna, för att det skulle bli ett samtal och diskussion. (Esaïasson m fl. 2007, s 298-301; Wibeck 2000, s 44-47.) Jag som moderator var noga med att hålla mig neutral och låta ungdomarna föra diskussionen, men ställde fördjupande följdfrågor och styrde in dem när de svävade ut på sidospår. Jag arbetade också för att bygga upp ett förtroende mellan mig och ungdomarna,³ samt försökte se till att alla fick komma till tals. (Wibeck 2000, s 27-34, 52-73.) Jag delade in de elva ungdomarna i tre fokusgrupper. I "Intervju 1" deltog fyra killar, "intervju 2" fyra tjejer och i "intervju 3" deltog

---

² Se bilaga 2. Eftersom jag kan ha svårt att improvisera, är intervjuguiden relativt detaljerad för att jag skulle ha möjlighet att falla tillbaka på den.

³ Se inledningen på intervjuguiden, bilaga 2.

två killar och en tjej.⁴ Denna uppdelning gjorde jag för att få med så många olika synsätt som möjligt och komma så nära en teoretisk mättnad som möjligt, då jag ser det som troligt att diskussioner om genus kan bli olika beroende på om en grupp består av bara killar, bara tjejer, eller både tjejer och killar. Det är dock svårt att säga hur killarna påverkades av att jag som intervjuare var tjej. Alla tre intervjuerna tog mellan 50 och 60 minuter och spelades in på band för att sedan transkriberas. För att underlätta analysen skedde transkriberingen av intervjuerna på talnivå (pauser, betoningar, mm noterades), även hur de pratade och betedde sig antecknades. (Wibeck, s 81-85.)

5.3 Analysmetod

I analysen av intervjuresultaten har jag tolkat både vad som sades och hur det sades. På grund av detta kunde jag också lägga märke till när ungdomarna sa en sak och deras kroppsspråk och agerande visade en annan. Jag har utgått från Anne Ryens modell för analyser av naturalistiska data. Rådata, eller transkriberingen av intervjuerna, har brutits ned till små enheter som sorterats in i kategorier, vilka sedan fått titlar och sorterats in under överkategorier eller uppsatsens frågeställningar. Under detta steg i analysen har jag utgått från de empiriska data, inte teorier (ett arbetssätt som ligger nära induktiv metod eller grounded theory). (Esaiasson m fl. 2007, s 139-140; Ryen 2004, s 106-115.) Även om jag velat låta det empiriska resultatet styra mig, har mina teoretiska utgångspunkter säkerligen påverkat mig i vad jag lyft fram och hur jag reducerat data. Efter detta steg har jag återknutit till de teoretiska utgångspunkterna som presenteras i kapitel 2, för att analysera resultatet på uppsatsens frågeställningar. Som Ryen påpekar är analysprocessen interaktiv, datareducering, skapande av kategorier och teoretisk analys är moment som skett parallellt. (Ryen 2004, s 106-115.) Detta tillvägagångssätt, som innebär att samma enheter och kategorier har gått igenom flera gånger, kan också stärka reliabiliteten eller pålitligheten för undersökningen. (Ryen 2004, s 138-140.)

---

⁴ Det var denna grupp som drabbades av avhoppet. Detta kan givetvis ha påverkat intervjun eftersom killarna då var två och tjejen var ensam. Dock tror jag inte att påverkan blev så stor eftersom jag som intervjuare var tjej men framför allt för att gruppen ändå var könsblandad, vilket var mitt syfte med gruppindelningen.

5.4 Etik

Under min undersökning har jag tagit hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Enligt *informationskravet* har ungdomarna fått information om min undersökning, både muntligt och skriftligt några dagar innan själva undersökningen.⁵ I början av alla tre intervjuerna förklarade jag en gång till vad undersökningen gick ut på, att det var helt anonym och att jag gärna ville spela in, med deras tillåtelse.⁶ Jag informerade också tydligt (enligt *samtyckeskravet*) om att även om undersökningen skedde i skolan var den helt frivillig. Jag ansåg dock inte att jag behövde ha vårdnadshavandes godkännande eftersom ungdomarna är 17-18 år och ämnet inte är jättekänsligt. Deltagarna i denna studie är helt anonyma och kommer inte kunna identifieras av utomstående (*konfidentialitetskravet*). Enligt *nyttjandekravet* använder jag mitt insamlade material endast i forskningssyfte, för denna uppsats. Enligt forskningsrådets vidare rekommendationer har jag erbjudit ungdomarna att ta del av min färdiga uppsats både skriftligt och muntligt. (Vetenskapsrådet, 2002, *Forskningsetiska principer inom humanistisk - samhällvetenskaplig forskning.*)

6. Resultat och analys

I detta kapitel redovisas resultatet av den empiriska studien utifrån frågeställningarna. Resultatet analyseras sedan med hjälp av de teoretiska utgångspunkter som presenterades i kapitel 2. Frågeställning 1 och 2 analyseras tillsammans efter att resultaten av dessa presenterats, medan frågeställning 3 analyseras för sig.

6.1 Normbrytande beteende

Under denna rubrik presenteras svar på frågeställning 1: Vilka beteenden identifieras som normbrytande för tjejer och killar, enligt de heteronormativa genusnormer ungdomar har att förhålla sig till i skolan?

---

⁵ Se bilaga 1.

⁶ Se inledningen på intervjuguiden, bilaga 2.

Under intervjuerna framkom att både tjejer och killar på den undersökta skolan förväntas ha ett vårdat utseende och vara ganska lugna, inte ta överdrivet med plats. De förväntas också komplettera och motsvara varandra, varför vad som anses vara normbrytande beteende skiljer sig mycket gällande tjejer och killar.

Intervju 3. Kille 6: "Men alltså, en tjej ska vara tjej och en kille ska vara kille. Kvinnor – kvinnor, killar – killar. En tjej vill ju inte ha en tjej som kille."

Intervju 1. Kille 1: "Vi ska vara motsvarigheten till tjejerna på något sätt."

"Det beror på"

Ett av de starkaste resultaten av denna undersökning är att vad som anses vara normbrytande beteende för tjejer och killar *"beror på"* - framför allt på vilken **skola och gymnasieprogram** man går, vilken **grupp** man tillhör, samt om det är i en **kontext med bara det egna könet eller blandat**. Enligt eleverna jag intervjuade kan normer om vad man inte bör göra som tjej eller kille se mycket olika ut beroende på vilken skola man går på:

Intervju 1. Kille 2: "Ja, man betar sig över huvud taget på ett helt annat sätt. Men det kanske beror på att jag inte är uppvuxen så här, jag är van vid killar som är macho hela tiden, som tror att dom är störst, bäst och starkast på exakt allting. Sen när man kommer hit så ska man vara mer ödmjuk."

Alltså spelar skolan stor roll för vad som ses som normbrytande beteende för tjejer och killar, en skola har ett eget normklimat. Men inom en skola kan det också skilja sig mycket i vad som anses vara normbrytande. På den gymnasieskola min undersökning ägde rum finns en mängd olika gymnasieprogram att välja mellan, både teoretiska och praktiska, och enligt eleverna jag intervjuat kan dessa program utgöra en sorts subgrupper i skolan med delvis egna normer.

Intervju 1. Kille 2: " ...det finns inte så många som sticker ut på det sättet, så som man verkligen inte bör vara. Det är det som är bra med att vi har jättemånga linjer för då märks inte det. Det är liksom olika, det finns jättemånga normer på ett och samma ställe."

Intervju 3. Tjej 5: "Ja, men det är som att kolla på esteter och så kan man kolla på dom som går fordon, det är jättestor skillnad. Det finns ju så många olika program...man väljer ett program där man passar in och så formas man lite därifrån också."

Vilket gymnasieprogram man går på hänger också ihop med vilka kompisar eller vilken grupp man umgås med. Olika beteenden är förknippade med olika grupper, men det gäller att bryta mot normerna på "rätt" sätt, det sätt som förväntas av den grupp man tillhör.

Intervju 1. Kille 3: "Det beror ju på, är man värsta hårdrockaren och har det på ett snyggt sätt (långt hår och smink som kille) så är det mer ok..." Kille 4: Ja det beror ju på vilken stil man har. En emo-kille kan ju passa ganska bra i långt hår, eller en emo-tjej i kortare hår. Men är man en sån mainstream, vanlig kille i långt plattat hår så är det inte så himla snyggt."

Tjej 3 i intervju 2 menar att så länge man hittar likasinnade kompisar är det lättare att våga vara sig själv. Ungdomarna väljer att umgås i den krets som passar dem, så länge de har sitt kompisgäng behöver de inte bry sig om vad andra på skolan tycker. Men det gäller då att ingå i en tillräckligt stor och accepterad grupp. Tjej 5 i intervju 3 känner en kille som sminkar sig "tjejigt" i ett litet gäng, vilket inte blir accepterat.

Vad som är accepterat beteende och inte beror också på om det sker i en grupp med bara det egna könet eller i en blandad grupp. I en blandad grupp förutsätts ungdomar vilja imponera på det andra könet, medan detta inte behövs i en enkönad grupp. Detta märks också på hur ungdomarna pratar i de olika intervjuerna. I de två enkönade intervjuerna (killar i intervju 1 och tjejer i intervju 2) hade ungdomarna mycket lättare att prata om normbrytande beteende än i den könsblandade intervjun (intervju 3).

Även om ungdomarna sade att vad som anses normbrytande beteende för tjejer och killar "beror på", kom det längre fram i intervjuerna fram att vissa beteenden var stämplade som (mer eller mindre) normbrytande på skolan, oberoende av grupp, gymnasieprogram, kontext.

Tjejers normbrytande beteende

Beteende som anses normbrytande för tjejer på den aktuella skolan (enligt både tjejer och killar) är framförallt **maskulint beteende**, bl. a vara för gapig, tuff och "ofin", samt **slampigt, "horigt" beteende**.

Att som tjej vara gapig, höras för mycket och ta för mycket plats anses vara **maskulint** på ett negativt sätt, då anses tjejen jobbig eller gnällig:

Intervju 2. Tjej 3: "Om vi (tjejer) är gapiga så är det mycket värre än om en kille är gapig." Tjej 1: Killarna ska ta störst plats."

Intervju 3. Kille 6: "Och det är mer accepterat för en kille att vara mer på." Tjej 5: Tjejer ska vara mer försiktiga."

Även en kvinnlig lärare som är för tuff, vågar skälla ut killarna får svårare att bli accepterad på grund av detta. Killarna har svårt att acceptera om en tjej är för tuff på ett manligt, konkurrerande sätt, men också tjejer kan se ned på andra tjejer som är för tuffa, maskulina:

Intervju 3. Kille 6: "Om en tjej tar en öl, det är nästan avtändande." Tjej 5: "Jag undrar om tjejer som dricker öl gör det bara för **att** eller?"

Intervju 1. Kille 2: "Det är maskulint, kille, att ha kort hår som tjej."

"Ofint" beteende som till exempel om en tjej gör bort sig, snusar eller fiser och rapar ses också som maskulint på ett negativt sätt:

Intervju 1. Kille 1: "Typ, en kille som snusar är mer accepterat än en tjej som snusar. Det framstår väl som äckligt om en tjej gör det".

Det är inte heller accepterat för tjejer att bete sig **slampigt** eller **horigt** som ungdomarna uttrycker det. Alltså vara för flirtig eller träffa för många olika killar:

Intervju 3. Kille 5: "...det känns ju som att det är mer ok för killar att vara player, än för tjejer." Tjej 5: "Ja, tjejer blir kallade för horor och slampor."

Killars normbrytande beteende

Normbrytande beteende för killar enligt de intervjuade ungdomarna är framför allt sådant som förknippas med **mesighet**, **femininitet** och **homosexualitet** ("böigt"). Dessa tre kategorier flyter samman eftersom beteende som ses som feminint och mesigt också ses som böigt och tvärtom.

Det är viktigt för killar att inte klä sig eller bete sig för **mesigt** eller **töntigt**, t ex att vara dålig på sport.

Intervju 2. Tjej 1: "Han får inte vara töntig!"

Enligt ungdomarna är det normbrytande för killar att vara **feminina**, både vad gäller utseende och beteende. Till exempel anses det feminint att ha långt hår (om man inte är hårdrockare eller punkare, etc.) eller att beställa cider eller gulliga drinkar. Det blir också mycket skratt när en kille i tjejkläder kommer upp som samtalsämne.

Intervju 1. Kille 3: "Om hobbies... Just hästar och dans är inte så macho för killar att göra."

Intervju 2. Tjej 1: "Om tjejer är ledsna så kanske dom sitter och gråter i ett hörn, men det gör inte killar för då blir dom kallade...ja, fula grejer."

Att ha smink på ett feminint sätt är inte accepterat som kille, det kan både ses som feminint och "böigigt". Detta behöver dock inte betyda att killen ifråga misstänks vara homosexuell, att kalla någon böig är mer ett sätt att visa att ett visst beteende inte är accepterat:

Intervju 2. Tjej 1: "Han får inte vara fjolla eller böig!" Tjej 4: "Ja göra så här." [Feminin handledsrörelse.]

Intervju 1. Kille 2: "Strula med en annan kille är det värsta man kan göra som kille."

6.2 Värderingar av normbrytande beteenden

Under denna rubrik presenteras resultatet på frågeställning 2: Vilka värden läggs i tjejers och killars normbrytande beteenden enligt de heteronormativa genusnormer ungdomar har att förhålla sig till i skolan?

"Det beror på"

Vilka värden som läggs i normbrytande beteenden enligt normerna **beror på** vilken kontext de utförs i, enligt de intervjuade ungdomarna. Även här är vilket **gymnasieprogram** man går på och vilken **grupp** man tillhör (bl. a. hur accepterad sub-gruppen är) viktiga aspekter som påverkar hur allvarligt ett normbrott värderas. Men också om man går på **högstadiet eller gymnasiet** samt vilken **attityd och självförtroende** man uppvisar påverkar hur allvarligt normbrytande beteende värderas.

Ungdomarna uttryckte det som att klimatet på gymnasiet var mycket mer tillåtande mot normbrytande beteende än på högstadiet. På gymnasiet verkar man som elev ha större

möjlighet att våga vara sig själv, vilket ungdomarna kopplade till både mognad och att man genom de olika gymnasieprogrammen kan hitta "sin plats":

Intervju 2. Tjej 1: "Nu på gymnasiet känner inte jag någon press att jag måste vara på ett speciellt sätt." Tjej 3: "Här kan man vara sig själv liksom." Tjej 1: "Ja, men i högstadiet var det helt tvärtom, då var man tvungen att passa in."

Intervju 3. Kille 6: "Om man jämför mig när jag gick i nian och när jag går här så är jag en mycket säkrare person nu och vågar om jag vill ha på mig något roligt eller sitta själv och dricka kaffe liksom. Det kunde jag inte göra i nian, då tittade folk snett på en."

Hur allvarligt ett normbrott värderas beror också på vilken attityd och självförtroende personen uppvisar. En självsäker "jag bryr mig inte vad andra tycker"-attityd kan göra att normbrottet anses mindre allvarligt:

Intervju 1. Kille 3: "Om vi tar det exemplet, att strula med en annan kille, så känns det som att dom har förlorat där. Men om dom går ifrån det med en vinnarattityd så kan de fortfarande behålla sin macho-status."

Beroende på vilken kontext det sker i och vad för sorts normbrytande beteende en person utför så kan det alltså värderas olika. De intervjuade ungdomarna uppvisar också olika synsätt på hur allvarligt normbrytande beteende värderas av skolans genusnormer. Normbrytande beteende kan värderas som helt ok och normklimatet kan ses som **öppet**, men det kan också värderas mer allvarligt, normklimatet kan ses som **halvöppet** eller **tvingande**.

Öppet normklimat – normbrott är tillåtna

Enligt vissa av ungdomarna kan personer bryta mot normerna för tjejers och killars beteende på den aktuella skolan, utan att detta ses som allvarligt:

Intervju 3. Kille 5: "Man kan vara nästan hur man vill på den här skolan, man blir inte dömd."

Dock kopplas detta till de "beror på" aspekter som presenterades ovan. Normklimatet på den aktuella gymnasieskolan känns för ungdomarna öppet i jämförelse med ett hårdare klimat på högstadiet och en bild av hur det var "förr". Det är också mindre allvarligt att bryta mot normerna om man rättfärdigar sitt beteende eller gör en variant av det. Att rida som kille kan till exempel rättfärdigas genom att man säger att

man gör det för att få umgås med tjejer i stället för ett gäng svettiga killar under till exempel hockeyträningen. Som intervju 3 visar är det inte ett lika allvarligt normbrott som kille att hålla på med western-ridning som att rida dressyr.

Halvöppet normklimat – normbrott får vissa konsekvenser

Enligt många av ungdomarna värderas beteende som bryter mot normerna för tjejers och killars beteende ändå som ganska allvarligt. Beteende som anses avvikande regleras genom till exempel sneda blickar, rykten och det blir svårare för personen att bli accepterad och hitta nya kontakter. Dock stannar ens riktiga vänner kvar. Vilket behov man som person har av att passa in avgör hur allvarligt man själv tar konsekvenserna av sitt normbrytande beteende:

Intervju 3. Tjej 5: "Det är inte alltid man vågar sticka ut. Jag tror det beror på hur man känner att man kommer bli accepterad."

Exempel på beteende som värderas som halvallvarligt enligt normerna är om en kille anses mesig. Det är avvikande, men ändå inte jätteallvarligt, bl. a eftersom killarna bland de intervjuade ungdomarna förväntas vara ganska lugna.

Tvingande normklimat – normbrott värderas som allvarliga

Beteende som bryter mot normer om hur killar och tjejer bör bete sig kan också värderas som allvarligt och få stora sociala konsekvenser enligt de intervjuade ungdomarna. Att bli utfrysad, skrattad åt samt stämplad och kallad nedlåtande saker kan drabba den som bryter mot normerna:

Intervju 2. Tjej 3: "Bara för att han var speciell blev han jätteutfrysad."

Intervju 2. Tjej 4: "Både tjejer och killar blir utstötta om dom inte lever upp till normen." Tjej 3: "Killar blir kallade böggjävlar."

Att som kille bli kallad bögg är det värsta sociala "straffet" enligt ungdomarna. Det normbrytande beteendet (t ex feminint) som kan leda till att personen blir kallad bögg är därför det som värderas mest allvarligt, tillsammans med att som kille vara homosexuell:

Intervju 3. Tjej 5: "Men det är ju nåt som skulle kunna vara bland det värsta en kille kan göra, komma ut och säga att han gillar killar."

Detta märks också tydligt på hur framför allt killarna pratar om manlig homosexualitet. För tjejer är manlig homosexualitet inte ett lika allvarligt normbrott. Kvinnlig homosexualitet ses inte alls som lika allvarligt och maskulint beteende utfört av tjejer förknippas inte med kvinnlig homosexualitet enligt ungdomarna:

Intervju 2. Tjej 3: "Man säger inte jävla lebba som något negativt."

Intervju 3. Kille 4: "Om en tjej studsar omkring och kramar och pussar sin bästa kompis så är det en vanlig tjejgrej. Skulle en kille göra det så...är det inte ok."

För tjejer är det normbrott som värderas allvarligast "slampighet" eller att stämplas som hora:

Intervju 3. Kille 5: "När det gäller tjejer är det mer jävla hora som är värst."

Intervju 2. Tjej 4: "Det värsta en tjej kan göra är nog att ligga runt alltså...det gör riktigt ont, man vill ju inte bli kallad slampa."

Visst maskulint beteende utfört av tjejer värderas också som riktigt allvarligt, till exempel att vara gapig, eller för tuff och ta för mycket plats.

6.3 Analys frågeställning 1 och 2

Eftersom frågeställning 1 (Vilka beteenden identifieras som normbrytande enligt de heteronormativa genusnormer ungdomar har att förhålla sig till i skolan?) och frågeställning 2 (Vilka värden läggs i dessa beteenden enligt de heteronormativa genusnormer ungdomar har att förhålla sig till i skolan?) är båda handlar om de normer ungdomarna har att förhålla sig till har jag valt att analysera dessa tillsammans.

Denna undersökning kan sägas vara en studie av en lokal genusregim. Ungdomarna visar under intervjuerna att normer för tjejers och killars beteende (heteronormativa genusnormer) kan se olika ut beroende på vilken skola man går på. Det finns också flera olika uppsättningar normer på ett och samma ställe, inom skolan, eftersom vad som ses som normbrytande beteende **beror på** vilket gymnasieprogram man går på och vilken kompisgrupp man umgås med. Intervjuerna med ungdomarna visar alltså att normerna är

föränderliga och att de varierar med kontext. Dock ska man kanske inte se det som att man därför får bete sig hur man vill, det är bara att välja sub-grupp. Dels kan individer inte helt välja kompisgrupp eller gymnasieprogram, dels finns det tydliga normer inom dessa sub-grupper som man förväntas följa. Det är dock tydligt att kontext spelar stor roll för hur de heteronormativa genusnormer ungdomar har att förhålla sig till ser ut, men också för hur allvarligt normbrytande beteende värderas. Eftersom olika grupper värderas olika ses normbrytande beteende som mer allvarligt ju mindre respekterad sub-gruppen är.

Vilken skolform man går på spelar också roll för hur allvarligt normbrytande beteende värderas. Detta kan, vilket eleverna själva påpekar, ha att göra med mognad samt självförtroende och trygghet. Eleverna på gymnasiet kan vara mer trygga i sina genusroller, varför det finns mindre behov av att straffa det som är annorlunda. De många olika programmen med olika slags normer och förväntningar kan också bidra till att färre normbrytande beteenden värderas som så allvarliga. Att den normbrytande personens attityd spelar roll för hur allvarligt det normbrytande beteendet värderas kan jämföras med att många olika sorters handlingar ofta respekteras om de utförs med självförtroende.

Eftersom de normer ungdomarna enligt intervjuerna har att förhålla sig till förutsätter att tjejer och killar, kvinnligt och manligt, ska komplettera och motsvara varandra, blir sådant beteende som inte kompletterar det andra könet stämplat som avvikande och onormalt. Detta gäller både tjejers och killars beteende och är en slags ram för vad som anses vara normbrytande beteende. Denna ram kan kopplas till Butlers heterosexuella matris samt genus som en binär konstruktion, eller dualitet. Den heterosexuella matrisen kan ses som en förståelseram inom vilken det finns två genus och dessa förväntas motsvara varandra och vara varandras motsatser. Därför ses (för) maskulint beteende utfört av tjejer och (för) feminint beteende utfört av killar som normbrytande bland ungdomarna. Detta hör ihop med att de två motsatta könen förväntas begära varandra, till exempel tar ungdomarna förgivet att individer av olika kön vill imponera på varandra. Heterosexualitet tas därför för givet, vilket kan kopplas till heteronormativitet. Att "böj" ses som ett allvarligt skällsord och är ett vanligt sätt att straffa normbrytande beteende kan också ses i samband med förväntningen på att vilja imponera på det andra könet. Om tjejer tror att en kille är

homosexuell minskar hans chanser att imponera på tjejer, i alla fall på ett romantiskt och sexuellt sätt.

Vad som ses som normbrytande beteende för tjejer och killar och hur detta värderas kan också kopplas till Connells maskulinitets- och femininitets-typer. För tjejer kopplas gapighet, tuffhet, ofint beteende och att ta plats till maskulint beteende och ses då som normbrytande. Genom tjejer som tar plats och inte är medgörliga och kompletterar killarna (eller maskulinitetsidealet) kan genus som binär konstruktion ifrågasättas och hotas. Även att tjejer som har för många killar kallas slampiga och ses som normbrytande kan kopplas till detta. Killar får ha många tjejer, men inte tvärtom. Det är just normbrytande beteende som kopplas till slampighet och tuff maskulinitet som värderas som allvarligast för tjejer. Detta kan liknas vid Connells *underordnade femininitet*. Denna femininitet vägrar understödja den hegemoniska maskuliniteten och stämplas som avvikande. Denna femininitet är egentligen hegemonisk maskulinitet utförd av tjejer. Även om dessa beteenden kopplas till maskulinitet nedvärderas de ibland genom koppling till femininitet i stället eftersom femininitet står under maskulinitet. Till exempel kallas en tjej som hörs för mycket och tar för stor plats för en gnällig och jobbig tjej. Samtidigt kopplas tjejers normbrytande beteende inte alls till homosexualitet, vilket killars normbrytande beteende gör. "Lesb" finns inte som skällsord, vilket ordet "bög" gör. En delförklaring skulle kunna vara att beteendet att begära tjejer/kvinnor/femininitet ses som rent maskulint och därför inte lika lätt nedvärderas.

För killar ses beteende som kan stämplas som feminint eller homosexuellt som normbrytande. (Personen behöver dock inte vara homosexuell på riktigt.) Även här kan heteronormativiteten och genus som binär konstruktion ifrågasättas av det normbrytande beteendet. Det ses alltså som nedvärderande om en kille blir kallad feminin (tjej) eller homosexuell (bög). Det normbrytande beteende som kopplas till femininitet och homosexualitet flyter ihop och är det som värderas som mest allvarligt. Mesigt beteende av en kille värderas inte som lika allvarligt, men förknippas med både femininitet och homosexualitet. Beteende som förknippas med manlig homosexualitet kopplas till att begära killar, vilket är något som förväntas av kvinnor, femininitet och därför nedvärderas. Det beteende som stämplas som normbrytande för killar kan liknas vid hegemonisk femininitet utförd av killar, vilket enligt Connells modell också kan ses som underordnad maskulinitet.

Normbrytande beteende kan alltså värderas som olika allvarligt av de heteronormativa genusnormer ungdomarna har att förhålla sig till i skolan. Framför allt är utfrysning och att bli stämplad som t ex "bög" konsekvenser och sociala straff som visar när ett normbrytande beteende värderas som allvarligt. Språket spelar alltså en viktig roll i att stämpla beteende som avvikande. Dock visar intervjuerna med ungdomarna också att det aktuella normklimatet kan vara öppet, de känner ibland att det finns en frihet att bete sig någorlunda som man vill. I sådana fall kan man säga att de heteronormativa genusnormerna ibland kan luckras upp och att de kan vara mindre tvingande. Dock kan ungdomarnas upplevelse av frihet ha att göra med att de lever inom själva normsystemet eller genusregimen. Som jag skriver i teorikapitlet är normer ofta tagna förgivet och osynliga för dem som förväntas följa dem. Det är inte säkert att deras upplevda frihet är egentlig frihet.

6.4 Förhållningssätt till normerna

Detta avsnitt svarar på frågeställning 3: Hur förhåller sig ungdomar till de heteronormativa genusnormer som stämplar dessa beteenden som normbrytande?

De intervjuade ungdomarnas förhållningssätt till normerna om hur killar och tjejer bör bete sig skiljer sig åt beroende på om man som forskare tittar på vad de säger eller på hur de pratar och beter sig. Tre olika förhållningssätt kan urskiljas. Ibland visar de ett förhållningssätt av **anpassning** till normerna om hur killar och tjejer bör bete sig, ibland **motsätter** de sig normerna och andra gånger hamnar de någonstans mittemellan, **accepterar** normerna även om de inte vill.

Anpassning

Under intervjuerna framgår att ungdomarna ser sig själva som normala, typiska tjejer och killar, de tillhör "mainstream-gruppen" i skolan. Vid många tillfällen säger de att de inte bryr sig så mycket om normerna, men hur de beter sig och reagerar under diskussionerna visar att de i många fall bryr sig om normerna och har anpassat sig till dem, även om de inte tänker på det:

"Men jag tror att vissa grejer har man kvar för att man tycker att det är kul, som att sminka sig, det är ju inte jobbigt. (Tjej 4, intervju 2.)

De känner sig ibland tvingade att påpeka att det inte är något fel med homosexuella egentligen men att de själva inte är det. De blir också chockade när en kille som använder smink på ett feminint sätt kommer på tal, några av killarna gillar inte kort hår på tjejer samt tar tydligt avstånd från manlig homosexualitet när det kommer upp som samtalsämne. (Samma avståndstagande sker dock inte bland tjejerna när gapighet och "slampighet" kommer på tal.) Feminint beteende av killarna måste rättfärdigas genom hänvisning till att de gör det för att träffa tjejer:

"Men när det kommer till ridning...dom killarna är ofta lagda åt andra hållet." (Kille 6, intervju 3.)

"Det finns ju där, men man kan inte sätta fingret på det. Om man skulle se en tjej som ser feminin ut jämte en tjej som ser maskulin ut så ser man det [skillnaden]." (Tjej 5, intervju 3.)

Ungdomarna erkänner att de har hjärnkoll och bedömer varandra, t ex vad gäller utseende. Flera av ungdomarna uttrycker att de tycker att tjejer ska vara tjejer och killar ska vara killar, vilket kan kopplas till att det ses som normbrytande om tjejer och killar inte motsvarar varandra:

"Jag vet inte, men man vill ju inte ha en kille som är mindre manlig än en själv." (Tjej 4, intervju 2.)

"Jag fick höra en riktig sådan historia en gång, att en tjej hade gjort massa grejer. Och det första jag tänkte var: Nej, gud vilken hora. Och sedan har jag fått reda på att hon är jättego." (Tjej 5, intervju 3.)

Tjejerna i intervju 2 uttrycker också att det ibland finns fördelar med normerna, till exempel att det är killen som förväntas ta första steget.

Acceptans av normerna – även om de inte vill

Mycket av det som framkom i intervjuerna visar att normer för tjejers och killars beteende finns runt omkring ungdomarna, de vet om dem och måste förhålla sig till dem, men anser att de är tvingande och satta över deras huvuden. Detta gruppträck kan vara svårt att stå emot som individ:

Kille 2: [Om vad som är norm.] "Jag tror att ingen kommer svara samma här, då blir det mer gruppträck som står för svaret." Kille 1: "Man kommer väl på något sätt överens om ett svar trots

att man inte är med på det själv. Alla tycker olika och så blir det någonting mittemellan.” (Intervju 1.)

Ungdomarna är medvetna om att de har normerna i sig, som ett slags sjätte sinne. Även under intervjuerna märks att de inte gärna vill vara ensamma om en åsikt. Ungdomarna anser att det är jobbigt att behöva försöka leva upp till dessa omöjliga förväntningar andra har på dem. De känner sig tvingade av normerna, men agerar inte aktivt för att motverka dem, bl. a eftersom de är rädda för att sticka ut:

”Hade vi inte haft normerna så hade det varit bättre.” (Kille 2, intervju 1.)

”Det är klart att många bryts ned och tänker att bara jag äter lite mindre, blir lite smalare.” (Tjej 3, intervju 2.)

”Alltså kvinnligt och manligt är något som är uppbyggt.” (Tjej 1, intervju 2.)

De lever alltså ofta upp till normerna för att de känner sig tvingade till det, även om de egentligen inte vill.

Motsätter sig normerna

I flera fall motsätter sig ungdomarna normerna starkt och motverkar dem även genom hur de pratar och beter sig. De visar prov på åsikter som går helt emot normerna och kan anse att man verkligen får vara som man vill som tjej och kille, samt får ha den sexualitet man har:

Tjej 3: ”Varför ska böj vara något elakt? Varför ska man ha det som skällsord?” Tjej 4: ”...Kärlek är ju kärlek, jag tycker inte att man ska ifrågasätta det.” (Intervju 2.)

”Vi lever ju i ett fritt land liksom.” (Kille 6, intervju 3.)

Tjej 4: ”Jag får höra att jag är pojkig hela tiden.” Tjej 3: ”Men behöver det vara något negativt då?” [En tjej som har kortklippt hår även fast hon vet att det ses som ”pojkigt” av vissa.] (Intervju 2.)

”Jag skulle inte vilja vara så populär och ha sådan press på mig. Jag vill vara mig själv. Och jag är konstig ibland, men mina kompisar gillar mig för det.” (Tjej 4, intervju 2.)

6.5 Analys frågeställning 3

De intervjuade ungdomarna har olika förhållningssätt till de heteronormativa genusnormerna som rör dem. Ibland uppvisar de anpassning, ibland acceptans och andra gånger motsätter de sig dem. Genom anpassning och acceptans reproducerar de normerna, medan de genom att motsätta sig dem möjliggör förändring. Mycket av det som kom fram i intervjuerna visar att ungdomarna lever inom en heteronormativ förståelseram. De förväntar sig och anser ibland att tjejer och killar bör vara varandras motsatser och begära varandra. Genus ses som binärt motsatspar och heterosexualitet tas förgiven. Även om flera av ungdomarna påpekar att det inte är något fel med homosexualitet, tar de förgivet att alla runt dem är heterosexuella. Dock känner flera av dem sig manade att själva påpeka att de inte är homosexuella. På så sätt skapas normen i relation till vad den inte är, genom att något (homosexualitet) pekats ut som undantag. Dock känner sig ungdomarna ofta tvingade att acceptera normerna, även om de inte vill. De pratar om normerna som ett slags grupstryck, de är ingen individs vilja, men ändå följs de, upprätthålls och reproduceras på individnivå. Hur tjejer och killar bör och inte bör bete sig (en tänkt genusessens) skapas genom hur individer tror att andra vill att de ska vara. Normerna är till viss del tvingande för ungdomarna, de vet att normbrytande beteende straffas socialt, samtidigt som de erkänner att de själva är med och "straffar" normbrytande beteende, t ex genom att prata illa om personer. Många gånger erkänner ungdomarna att de följer normerna, men det är också intressant att även många gånger när de säger att de inte gör det, visar deras beteende att de visst anpassar sig till normerna. Detta kan bero på att det är lättare att säga en sak än att göra den, men också på att normer ofta är osynliga för dem de rör. Det som uppfattas som fria val är inte alltid det. Det är genom att anpassa sig eller acceptera de heteronormativa genusnormerna i sitt vardagliga beteende, genom upprepade handlingar, ungdomarna upprätthåller och reproducerar normerna samt gör genus performativt.

Dock fanns det tillfällen under intervjuerna där ungdomarna verkligen ifrågasatte och motsatte sig normerna för tjejers och killars beteende. Att ha en kortklippt frisyr som man vet ses som pojkaktig kan verka vara en liten sak, men eftersom det ingår i ett vardagligt beteende kan det ändå performativt förändra normer. Dock är frågan om ungdomarna, även

om de ärligt säger att homosexualitet är helt normalt i en intervju, handlar på ett sådant sätt i det vardagliga livet.

7. Diskussion

I detta kapitel förs en sammanfattande diskussion om de slutsatser som dragits utifrån undersökningen.

Denna uppsats visar ett exempel på en genusregim i en skola, hur normer om genus och sexualitet (heteronormativa genusnormer) kan fungera och samverka och konstruera vad som ses som normalt respektive onormalt (normbrytande). Den mest nydanande slutsats undersökningen lett fram till är att vad som ses som normbrytande beteende och hur detta värderas beror på vilken kontext det sker i (t ex skola, skolform, gymnasieprogram, grupp). Normer kan alltså variera även mellan kontexter som ligger nära varandra. Dock visar undersökningen att det finns vissa beteenden som ses som mer eller mindre normbrytande oavsett kontext. Det finns alltså en norm utifrån vilken inte bara beteenden, utan också personer och sub-grupper värderas. Detta kan kopplas till Fanny Ambjörnssons undersökning där en av hennes slutsatser är att det finns en (ouppnåelig) norm som utgör en slags måttstock som.

Enligt de heteronormativa genusnormer som finns på den undersökta skolan bör tjejer och killar komplettera varandra (genusnormerna är heteronormativa), vilket också märks på vilka beteenden som anses normbrytande för tjejer respektive killar. De normbrott av killar som värderas mest allvarligt är de som kan förknippas med homosexualitet och femininitet. Manlig homosexualitet och femininitet nedvärderas i jämförelse med maskulinitet, som är det som står överst i hierarkin. Denna bild stämmer överens med den som ges av den tidigare forskningen. Till exempel menar Bengts att killar bör visa styrka och två av Lundgrens och Sörensdotters slutsatser är att det som är mest tabu enligt normerna för en kille är homosexualitet, samt att ju mindre maskulin en kille är, desto längre ned i genushierarkin hamnar han. Mina resultat visar att det ses som lika allvarligt som kille att vara homosexuell

som att vara heterosexuell, men göra genus på fel sätt, vilket går emot Horns studie där det är allvarligare att vara heterosexuell, men iscensätta genus på fel sätt. Å andra sidan är det enligt min undersökning mindre allvarligt om en kille som tillhör en accepterad sub-grupp beter sig på sätt som visserligen förknippats med femininitet och homosexualitet, men ingår i den sub-gruppens normer. Att följa en sub-grupps normer är alltså bättre än att inte följa några alls. Min undersökning visar också att det är vanligt att som kille bli kallad "bög" när man bryter mot normer om killars beteende, samtidigt som det ses som en allvarlig nedvärdering. Detta stämmer överens med Nielsen, Walden och Kunkels undersökning där killars normbrott ofta möttes med nedvärderingar genom kopplingar till homosexualitet.

De allvarligaste normbrotten för tjejer är att vara "slampiga" eller för gapiga och tuffa (ta för mycket plats). De bör alltså inte bete sig så som killarna förväntas bete sig, utan ge killarna plats att vara maskulina. (Dock ska killarna också lämna femininiteten till tjejerna.) Detta resultat stämmer överens med Ambjörnssons samt Lundgrens & Sörensdotters studier som visar att tjejer inte bör "knulla runt" eller vara för sexuellt aktiva, utan vara mjuka och "lagom". Ett intressant resultat av denna uppsats är att tjejers normbrytande beteende inte alls förknippades med homosexualitet, vilket killarnas normbrytande beteende gjorde. Detta liknar resultatet av Nielsen, Walden och Kunkels studie där killar som bröt mot normerna blev kallade homosexuella, medan tjejer som bröt mot normerna blev "heterosexualiserade" eller ansågs fräcka. Mina resultat visar dock inte att tjejers normbrytande beteende anses fräckt. I stället nedvärderas det ofta genom koppling till jobbig femininitet. Det är en intressant fråga varför denna skillnad finns. Som jag skrev i analysen skulle en delförklaring kunna vara att det förknippas med maskulinitet att begära det feminina och därför är svårt att nedvärdera (maskulinitet står över femininitet). Skillnaden i syn på kvinnlig och manlig homosexualitet är något som skulle vara intressant att studera i fortsatt forskning. Annan relevant fortsatt forskning kan handla om eventuella skillnader på tjejers och killars syn på genusnormer.

Det är alltså genom vardagligt samspel i skolan som ungdomar reproducerar eller förändrar heteronormativa genusnormer. Genom att anpassa sig eller bara acceptera normerna fast de inte håller med dem reproducerar ungdomarna normerna. Normerna verkar som en känsla av grupstryck, men reproduceras eller förändras på individnivå genom beteende och

handlingar (performativt). Eftersom mycket av detta sker i skolan är det viktigt att lärare är medvetna om detta om de ska kunna hjälpa elever att hitta sin identitet och egenart. Det är viktigt att som lärare kunna bortse från normerna för att se varje elev individuellt, både i undervisning och i samspel med eleverna. Normer kring genus och sexualitet samverkar alltså genom att de förstärker varandra. Heteronormativitet upprätthåller genus som dualitet och binär konstruktion samt gränsen mellan man – kvinna, maskulinitet – femininitet. Men genus som dualitet är också det som möjliggör att heterosexualiteten ses som norm.

8. Referenser

Böcker och artiklar

Ambjörnsson, Fanny (2006) *Vad är Queer?* Stockholm: Natur och kultur.

Ambjörnsson, Fanny (2008) *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer.* Stockholm: Ordfront förlag.

Bengs, Carita (2000) *Looking Good. A study of gendered body ideals among young people.* Umeå: Umeå universitet.

Butler, Judith (2007) *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion.* Göteborg: Daidalos.

Butler, Judith (2006) *Genus ogjort. Kropp, begär och möjlig existens.* Nordstedts Akademiska förlag.

Connell, R.W. (1987) *Gender and Power.* Stanford University Press.

Connell, R.W. (1996) *Maskuliniteter.* Göteborg: Daidalos.

Connell, R.W. (2003) *Om genus.* Göteborg: Daidalos.

Giddens, Anthony (2003) *Sociologi.* Lund: Studentlitteratur. (Tredje upplagan)

Horn, Stacey S. (2007) "Adolescents' Acceptance of Same-Sex Peers Based on Sexual Orientation and Gender Expression" i *Journal of Youth and Adolescence.* 2007 36:363-371.

Lundgren, Eva & Sörensdotter, Renita (2004) *Ungdomar och genusnormer på skolans arena.* Falun: Dalarnas forskningsråd.

Martinsson, Lena & Reimers, Eva (red) (2008) *Skola i normer.* Gleerups förlag.

Nationalencyklopedin, *Kommunstatistik.* Hämtat 2010-05-19 på <http://www.ne.se/static/useful/samlingar/sveriges-kommuner.jsp?gclid=CMO3xJvM3aECFRYN3godLSUTJQ>.

Nielson, Joyce McCarl, Walden, Glenda & Kunkel, Charlotte A. (2000) "Gendered heteronormativity: Empirical Illustrations in Everyday Life" i *The Sociological Quarterly*, 2000, vol. 41, nr. 2.

Rosenberg, Tiina (2002) *Queerfeministisk agenda*. Atlas.

Ryen, Anne (2004) *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Liber.

Skolverket (1994) *Läroplanen för de frivilliga skolformerna* (Lpf 94).

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat 2010-04-29 på:

http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf

Wibeck, Victoria (2000) *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur

Intervjuer:

Intervju 1: 2010-04-22.

Intervju 2: 2010-04-27.

Intervju 3: 2010-05-04.

Bilagor

Bilaga 1

Introduktionsmaterial gruppintervjuer

Normer om hur man "bör" bete sig som tjej och kille

Hej!

Jag heter Paula Arvidsson och pluggar till lärare i Göteborg. Jag håller på att skriva mitt examensarbete som handlar om *könsnormer* – förväntningar på hur tjejer och killar "bör" bete sig. Även om jag anser att alla får bete sig hur de vill, finns det i ofta förväntningar (*normer* eller *sociala regler*) för vad man bör göra och inte göra. Dessa normer kan se olika ut beroende på om man är tjej eller kille, hur gammal man är, var man bor, osv. Jag är nyfiken på hur dessa normer kan se ut bland gymnasieelever och hur gymnasieelever ser på dessa normer. Därför skulle jag vilja intervjua några elever på er skola om detta!

Intervjuerna kommer ske i grupp med ca 4 personer i varje grupp och vi kommer diskutera hur **ni** ser på normer om hur man "bör" bete sig som tjej och kille. Det intressanta är diskussionen och hur man kan se på ämnet på **olika** sätt. De som är med i intervjuerna kommer vara helt anonyma i mitt arbete – det är bara jag och de andra som är med under intervjun som kommer veta vem som sagt vad. (Text kommer alla namn bytas ut.) Så länge det är ok för er kommer jag spela in intervjuerna eftersom det skulle vara mycket svårt för mig att komma ihåg eller anteckna allt som sägs.

Att delta i intervjuerna är självklart frivilligt! Men de som ställer upp hjälper mig enormt med mitt examensarbete, vilket jag skulle vara väldigt tacksam för! Det jag erbjuder i utbyte är ett stort tack och ett tillfälle att diskutera ett aktuellt och spännande ämne... ;)

Om ni har några frågor hör gärna av er till: gusarvpa@student.gu.se

Mvh Paula Arvidsson

Intervjuguide

Inledning:

- Vi presenterar oss.
- Jag frågar om det är ok med mikrofon.
- Önskar välkomna, presenterar mig och mitt projekt.
- Tack för att ni ställer upp!
- Helt anonymt! Anonymisera de namn som nämns. Intervjun används bara till mitt examensarbete.
- Ställ frågor om det är något ni inte förstår, fråga mig gärna om mittprojekt också – efteråt. Kontakta mig om ni har några frågor och om ni vill ha en kopia på den färdiga uppsatsen!
- Ca en timme, diskussion.
- Betygsätts inte! Finns inga rätta svar – jag är nyfiken på hur **ni** tänker om detta! Intressant med många olika synvinklar och sätt att se på ämnet, inte att alla ska tycka likadant!
- Stimulans, förklaring: normer, genusnormer, sexualitet (förväntningar på hur killar och tjejer bör och inte bör bete sig). I skolan, deras vardag!

Öppningsfrågor:

1. Hur gamla är ni? Vilket program, inriktning?

Introduktionsfrågor:

2. Tycker ni att det finns olika normer om hur man bör bete sig som kille och tjej? Vad tycker ni om det?
3. Hur "bör" man bete sig som **tjej**? Hur ser normen (det "normala") ut?
  - a.) I skolan, er vardag?
  - b.) Är normen om hur man bör bete sig som tjej det samma som sådant som är kvinnligt, feminint?
4. Hur "bör" man bete sig som **kille**? Hur ser normen ut?

- a.) I skolan, er vardag?
  - b.) Är normen om hur man bör bete sig som kille det samma som sådant som är manligt, maskulint?
5. Hur **viktigt** är det att leva upp till hur man bör bete sig som tjej eller kille?

Nyckelfrågor:

6. Hur bör en **tjej inte bete sig**? (Vad bryter mot normer om hur en tjej bör bete sig?)
(Exempel om det inte blir diskussion: smink, utseende, kläder, hår, relationer, socialt beteende, lektioner, raster, musik, hobbies osv.)
- a.) Varför?
  - b.) Vad händer då?
  - c.) Hur ser ni på sådant beteende?
  - d.) Hur allvarligt är det att bryta mot dessa normer (hur man bör bete sig som tjej)?
  - e.) Hur värderas detta, vad är värst?
7. Hur bör en **kille inte bete sig**? (Vad bryter mot normer om hur en kille bör bete sig?)
(Exempel om det inte blir diskussion: smink, utseende, kläder, hår, relationer, socialt beteende, lektioner, raster, musik, hobbies osv.)
- a.) Varför?
  - b.) Vad händer då?
  - c.) Hur ser ni på sådant beteende?
  - d.) Hur allvarligt är det att bryta mot dessa normer (hur man bör bete sig som kille)?
  - e.) Hur värderas detta, vad är värst?

Avslutande frågor:

8. Vad tycker ni om beteende som bryter mot normer om hur man bör bete sig som tjej och kille – **det viktigaste**? – Alla!

Slutfrågan:

9. Vill ni tillägga något mer?